



Europese Raad

**Brussel, 27 oktober 2023
(OR. en)**

EUCO 14/23

**CO EUR 11
CONCL 5**

NOTA

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
Betreft:	Bijeenkomst van de Europese Raad (26 en 27 oktober 2023) – Conclusies

Hierbij gaan voor de delegaties de conclusies die de Europese Raad op bovengenoemde bijeenkomst heeft aangenomen.

I. OEKRAÏNE

1. De Europese Raad herhaalt dat hij de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne, die een onmiskenbare schending van het VN-Handvest vormt, met klem veroordeelt, en bevestigt de onverminderde steun van de Europese Unie voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne binnen zijn internationaal erkende grenzen, en voor het inherente recht van het land op zelfverdediging tegen de Russische agressie.
2. De Europese Unie zal Oekraïne en zijn bevolking zolang dat nodig is krachtig blijven ondersteunen op financieel, economisch, humanitair, militair en diplomatiek gebied.
3. De Europese Unie en haar lidstaten zullen in het bijzonder duurzame militaire steun aan Oekraïne blijven verlenen, met name via de Europese Vredesfaciliteit en de militaire bijstandsmissie van de EU, evenals bilaterale bijstand van de lidstaten. De Europese Raad onderstreept dat het belangrijk is dat de lidstaten inspanningen leveren en dat Oekraïne op zeer korte termijn sneller militaire steun moet krijgen teneinde het land te helpen voorzien in zijn zeer dringende militaire en defensiebehoeften, waaronder raketten en munitie, met name in het kader van het initiatief voor een miljoen stuks artilleriemunitie, evenals luchtafweersystemen ter bescherming van zijn bevolking en zijn kritieke en energie-infrastructuur.

Op langere termijn zullen de Europese Unie en de lidstaten samen met partners bijdragen aan toekomstige toezeggingen aan Oekraïne op het gebied van veiligheid, zodat het land zich in de toekomst kan verdedigen, pogingen tot destabilisering kan weerstaan en daden van agressie kan afweren. De Europese Raad verzoekt de hoge vertegenwoordiger om, op basis van een door de Raad goed te keuren kader, met Oekraïne overleg te plegen over de toekomstige toezeggingen van de EU op het gebied van veiligheid, en daarover verslag uit te brengen tijdens de bijeenkomst van de Europese Raad in december.

Bij de militaire steun en de toezeggingen op het gebied van veiligheid zal het veiligheids- en defensiebeleid van bepaalde lidstaten ten volle in acht worden genomen en zal rekening worden gehouden met de veiligheids- en defensiebelangen van alle lidstaten.

4. In het licht van de aanhoudende Russische aanvallen op civiele en kritieke infrastructuur in Oekraïne zullen de Europese Unie en haar lidstaten de levering opvoeren van humanitaire hulp en bijstand voor civiele bescherming, waaronder apparatuur zoals stroomgeneratoren, vermogenstransformatoren, mobiele verwarmingscentrales, en hoogspannings- en verlichtingsapparatuur, om het land en zijn bevolking door de volgende oorlogswinter te helpen.
5. De Europese Unie en haar lidstaten zullen hun intensievere inspanningen inzake diplomatieke contacten en samenwerking met Oekraïne en andere landen voortzetten om zo breed mogelijke internationale steun te verzekeren voor een alomvattende, rechtvaardige en blijvende vrede en voor de belangrijkste beginselen en doelstellingen van de Oekraïense vredesformule, met het oog op het houden van een mondiale vredestop.
6. Rusland is verantwoordelijk voor de immense schade die zijn aanvalsoorlog tegen Oekraïne aanricht. Er moet, in coördinatie met partners, beslissende vooruitgang worden geboekt met de wijze waarop uitzonderlijke opbrengsten in handen van particuliere entiteiten die rechtstreeks voortkomen uit de geïmmobiliseerde tegoeden van Rusland kunnen worden bestemd ter ondersteuning van Oekraïne en het herstel en de wederopbouw van het land, met inachtneming van de toepasselijke contractuele verplichtingen en in overeenstemming met het EU- en het internationaal recht. De Europese Raad verzoekt de hoge vertegenwoordiger en de Commissie de werkzaamheden te bespoedigen met het oog op het indienen van voorstellen. De Europese Unie blijft zich inzetten voor het ondersteunen, in coördinatie met internationale partners, van de reparatie, het herstel en de wederopbouw van Oekraïne, waaronder de ontmijning. In dit verband is de Europese Raad ingenomen met het resultaat van de op 11 en 12 oktober 2023 in Zagreb gehouden internationale donorconferentie voor humanitaire ontmijning in Oekraïne, dat ook steun voor de efficiënte governance van mijnbestrijding omvat.

7. Rusland en zijn leiders moeten volledig ter verantwoording worden geroepen voor het voeren van een aanvalsoorlog tegen Oekraïne en voor andere meest ernstige misdrijven naar internationaal recht. De Europese Raad roept ertoe op de inspanningen voort te zetten, ook in de kerngroep, om een tribunaal voor de vervolging van het misdrijf agressie tegen Oekraïne op te richten dat de ruimst mogelijke regio-overschrijdende steun en legitimiteit geniet, en om in de toekomst een compensatiemechanisme op te zetten. Daarnaast spreekt de Europese Raad zijn steun uit voor de werkzaamheden van het Internationaal Strafhof, en veroordeelt hij de Russische pogingen om het internationale mandaat en de werking ervan te ondermijnen.
8. De Europese Raad veroordeelt in de krachtigste bewoordingen de onrechtmatige deportatie en overbrenging door Rusland van Oekraïense kinderen en andere burgers naar Rusland en Belarus en dringt er bij Rusland en Belarus op aan onmiddellijk te zorgen voor hun veilige terugkeer.
9. Ruslands capaciteit om zijn aanvalsoorlog te voeren moet verder worden verzwakt, onder meer door het verder verscherpen van de sancties, en door de volledige en daadwerkelijke uitvoering ervan en voorkoming dat ze worden omzeild, met name voor goederen met een hoog risico, in nauwe samenwerking met partners en bondgenoten. De Europese Raad veroordeelt de aanhoudende militaire steun van Iran en Belarus voor de Russische aanvalsoorlog. Hij dringt er bij alle landen, met name de DVK, op aan de Russische aanvalsoorlog niet materieel of anderszins te ondersteunen. De Europese Unie zal haar samenwerking met partners ter bestrijding van valse narratieven door Rusland en desinformatie over de oorlog opvoeren.
10. Het stelt de Europese Unie diep teleur dat het Russische parlement een wet heeft aangenomen tot intrekking van de ratificatie door de Russische Federatie van het Alomvattend Kernstopverdrag (CTBT).

11. Uit zijn unilaterale besluit om de uitvoering van het Zwarte Zee-graaninitiatief stop te zetten, zijn doelbewuste aanvallen op Oekraïense graanopslag- en -uitvoervoorzieningen, en zijn acties om de vrije scheepvaart op de Zwarte Zee te belemmeren, blijkt dat Rusland voedsel als wapen blijft inzetten en de mondiale voedselzekerheid blijft ondermijnen. De Europese Raad benadrukt het belang van veiligheid en stabiliteit op de Zwarte Zee, hetgeen cruciaal is voor de duurzame uitvoer van graan. Hij steunt alle inspanningen, waaronder die van de VN, voor het faciliteren van de uitvoer van graan en andere landbouwproducten uit Oekraïne naar de landen die daaraan het meest behoefte hebben, met name in Afrika en het Midden-Oosten. De Europese Raad roept ertoe op de capaciteit van de EU-solidariteitscorridors verder op te voeren om de doorvoer en uitvoer naar deze landen te faciliteren, en verzoekt de Commissie nieuwe maatregelen daartoe voor te stellen.
12. De Europese Raad is ingenomen met de verlenging van de tijdelijke bescherming voor ontheemden uit Oekraïne tot maart 2025. De Europese Unie blijft zich inzetten om ontheemden, zowel in Oekraïne als in de Europese Unie, te ondersteunen, onder meer door middel van toereikende en flexibele financiële steun aan de lidstaten waarvoor de kosten voor medische hulp, onderwijs en levensonderhoud voor vluchtelingen het zwaarst wegen.
13. De Europese Unie zal de Republiek Moldavië blijven steunen bij het aangaan van de uitdagingen waarmee het land wordt geconfronteerd als gevolg van Ruslands agressie tegen Oekraïne.
14. De Europese Unie zal nauw blijven samenwerken met Oekraïne, de Republiek Moldavië en Georgië en hun hervormingsinspanningen op hun Europees traject blijven ondersteunen.

II. MIDDEN-OOSTEN

15. De Europese Raad bevestigt de verklaring van zijn leden van 15 oktober 2023 en herhaalt dat hij Hamas in de krachtigste bewoordingen veroordeelt om zijn meedogenloze en willekeurige terroristische aanslagen in heel Israël. Het gebruik van burgers als menselijk schild door Hamas is een bijzonder abominabele gruweldaad.

De Europese Raad benadrukt met klem het recht van Israël om zich te verdedigen in overeenstemming met het internationaal recht en het internationaal humanitair recht. Hij herhaalt zijn oproep aan Hamas om alle gijzelaars onmiddellijk en onvoorwaardelijk vrij te laten.

De Europese Raad herhaalt dat het belangrijk is ervoor te zorgen dat alle burgers te allen tijde worden beschermd overeenkomstig het internationaal humanitair recht. Hij betreurt elk verlies van burgerlevens.

De Europese Raad heeft de stand van zaken en de follow-up op de verschillende actiegebieden geëvalueerd, waaronder gecoördineerde inspanningen om EU-burgers bij te staan.

16. De Europese Raad spreekt zijn uiterste bezorgdheid uit over de verslechterende humanitaire situatie in Gaza en vraagt dat voortdurende, snelle, veilige en ongehinderde humanitaire toegang wordt geboden en dat de hulpgoederen degenen die ze nodig hebben bereiken via alle nodige maatregelen, waaronder humanitaire corridors en pauzes voor humanitaire noden.

De Europese Unie zal nauw samenwerken met partners in de regio om burgers te beschermen, bijstand te verstrekken en de toegang tot voedsel, water, medische zorg, brandstof en onderdak te faciliteren, waarbij ervoor wordt gezorgd dat dergelijke bijstand niet wordt misbruikt door terroristische organisaties.

17. De Europese Raad herinnert eraan dat regionale escalatie moet worden vermeden en dat hiervoor moet worden samengewerkt met partners, ook met de Palestijnse Autoriteit.
18. De Europese Unie is bereid om te helpen nieuw leven te geven aan een politiek proces op basis van de tweestatenoplossing, mede via de "Peace Day Effort", en is ingenomen met de diplomatieke initiatieven voor vrede en veiligheid en staat erachter dat er op korte termijn een internationale vredesconferentie wordt gehouden.
19. De Europese Raad benadrukt dat de verspreiding van desinformatie en illegale inhoud bestreden moet worden, en wijst op de wettelijke verantwoordelijkheid van platforms in dit verband.

III. MEERJARIG FINANCIËEL KADER 2021-2027

20. Na een diepgaande gedachtewisseling over de voorgestelde herziening van het meerjarig financieel kader 2021-2027 verzoekt de Europese Raad de Raad de werkzaamheden voort te zetten teneinde vóór het einde van dit jaar een algemeen akkoord te bereiken.

IV. ECONOMIE

21. In het licht van steeds complexer wordende uitdagingen, waaronder een veranderend demografisch landschap en toenemende wereldwijde concurrentie, heeft de Europese Unie een stevige economische basis nodig die haar concurrentievermogen op lange termijn en een gelijk speelveld, zowel intern als mondiaal, waarborgt, waarbij een volledig functionerende eengemaakte markt en de vier vrijheden centraal staan. De Europese Unie moet haar industriële en technologische basis verstevigen en haar economische veerkracht, beveiligde connectiviteit, toegang tot de wereldmarkt en productiviteit versterken teneinde strategische autonomie te bereiken, met behoud van een open economie.

De Europese Raad heeft de tot dusver geboekte vooruitgang beoordeeld en daarbij onderstreept dat er sneller moet worden gewerkt aan:

- a) het ontwikkelen van het concurrentievoordeel van de EU op het gebied van digitale en schone technologieën, onder meer door te focussen op innovatie, onderzoek, onderwijs en vaardigheden;
- b) het waarborgen van een toereikende voorziening met schone en betaalbare energie;
- c) het verminderen van belangrijke kritieke afhankelijkheden en het diversifiëren van toeleveringsketens door middel van strategische partnerschappen;
- d) het bevorderen van de transitie naar een meer circulaire economie; en
- e) het verlagen van de regeldruk.

22. De Europese Raad:

- a) verzoekt de twee wetgevers snel tot een akkoord te komen over de verordening kritieke grondstoffen, de verordening voor een nettonulindustrie en de hervorming van de opzet van de elektriciteitsmarkt;
- b) vraagt om een snelle follow-up van de recente mededeling van de Commissie over het aanpakken van geneesmiddelentekorten in de Europese Unie, waarbij ook wordt gezorgd voor een betere toegang tot geneesmiddelen en voor een innovatieve en concurrerende farmaceutische sector;
- c) vraagt, in het licht van de aanbeveling inzake kritieke technologiegebieden, dat er gezamenlijke risicobeoordelingen worden opgestart;
- d) verzoekt de Commissie en de lidstaten de randvoorwaarden voor investeringen verder te verbeteren, onder meer door middel van een gemeenschappelijk, duidelijk en samenhangend regelgevingskader en een ondernemingsomgeving die gunstiger zijn voor het concurrentievermogen. De Europese Raad verzoekt alle betrokken instellingen de werkzaamheden voort te zetten om de regelgeving te vereenvoudigen en de onnodige administratieve lasten, waaronder rapportagevereisten te verminderen, met name voor kmo's en start-ups. Tevens verzoekt hij de Commissie in dit verband aanvullende voorstellen uit te werken en daarbij de kansen van de data-economie en gestandaardiseerde bedrijfsgegevens te benutten;
- e) verzoekt de Commissie voort te werken aan het aanpakken van versturende effecten van tarieven en subsidies van mondiale actoren teneinde een wereldwijd gelijk speelveld te waarborgen.
Hij verzoekt de Commissie tevens intensief te werken aan het beperken van de problematische en discriminerende elementen van de Inflation Reduction Act (IRA) van de VS, onder meer door ervoor te zorgen dat de Europese Unie de gelijkwaardige status van vrijhandelspartner krijgt krachtens de bepalingen van de IRA;
- f) verzoekt de Commissie en de twee wetgevers de uitvoering van de conclusies van de Europese Raad van 9 februari en 23 maart 2023 te voltooien en verdere maatregelen te nemen die noodzakelijk worden geacht om het concurrentievermogen van de EU en haar aantrekkelijkheid voor investeringen te vergroten;

- g) herinnert aan zijn verzoek aan de Commissie om verslag uit te brengen aan de Raad over de effecten van het huidige staatssteunbeleid op de integriteit van de eengemaakte markt en op het mondiale concurrentievermogen van de EU; en
- h) verzoekt de Raad verder te werken aan de evaluatie van de economische governance, zodat de wetgevingswerkzaamheden in 2023 kunnen worden afgerond.

V. MIGRATIE EN DIVERSEN

- 23. De Europese Raad hield een strategische bespreking over migratie en nam nota van de recente brief van de voorzitter van de Commissie.
- 24. De Europese Raad veroordeelt met klem de recente terroristische aanslagen in Frankrijk en België, waarbij Zweedse en Franse onderdanen zijn gedood en verwond. De Europese Unie is eensgezind en vastberaden in de strijd tegen elke vorm van terrorisme, haat en gewelddadig extremisme. De Europese Raad roept de instellingen en de lidstaten op gezamenlijke inspanningen te leveren om alle relevante beleidsterreinen op nationaal en EU-niveau te mobiliseren om de interne veiligheid te bevorderen, onder meer door het versterken van de samenwerking inzake rechtshandhaving en justitie, de uitwisseling van informatie met volledige benutting van de relevante databanken, de bescherming van de buitengrenzen, de bestrijding van smokkelaars en de nauwe samenwerking met derde landen.
- 25. De Europese Raad betuigt zijn diepste medeleven aan en spreekt zijn solidariteit uit met de slachtoffers van de recente natuurrampen en extreme weersomstandigheden in de EU-lidstaten en in derde landen.

26. De toename van de frequentie en intensiteit van extreme weersomstandigheden onderstreept de urgentie van de wereldwijde respons op de klimaatnoodtoestand. Inspanningen voor klimaatadaptatie en -mitigatie zijn van cruciaal belang om de veerkracht en de crisisrespons-capaciteit van de EU te versterken. Onder verwijzing naar de conclusies van de Raad van 16 en 17 oktober 2023 maakte de Europese Raad de balans op van de voorbereidingen voor de conferentie van de Verenigde Naties over klimaatverandering van 2023 in Dubai (COP28) en riep hij op tot meer wereldwijde actie en ambitie¹. De Europese Raad vraagt dat de Europese Unie tijdens de COP28 de breedste steun uitspreekt voor de mondiale toezegging over hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.
27. Naar aanleiding van de schade aan kritieke infrastructuur in de Oostzee als gevolg van externe activiteiten benadrukt de Europese Raad dat doeltreffende maatregelen nodig zijn om de veerkracht van kritieke infrastructuur te versterken en de beveiliging ervan te waarborgen. Hij onderstreept voorts het belang van een alomvattende en gecoördineerde aanpak van de paraatheid en crisisrespons van de Europese Unie, waarbij ervoor wordt gezorgd dat alle sectoren bijdragen tot een alle risico's omvattende aanpak.

¹ De Europese Raad benadrukte hierbij dat, volgens de verslagen van de Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering, de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen vóór 2025 zijn piek moet bereiken om de opwarming van de aarde tot ongeveer 1,5 °C te beperken.

28. De Europese Raad is zeer bezorgd over de veiligheidssituatie in het noorden van Kosovo* . Hij veroordeelt met klem de gewelddadige aanval op de Kosovaarse politie van 24 september 2023. De Europese Unie verwacht dat de daders worden aangehouden en snel voor de rechter worden gebracht en dat Servië volledig meewerkt en hiertoe alle nodige stappen onderneemt. Kosovo en Servië moeten niet-aflatende de-escalatie-inspanningen leveren en ervoor zorgen dat zo spoedig mogelijk nieuwe verkiezingen worden gehouden in het noorden van Kosovo, met actieve deelname van Kosovaarse Serviërs. Het uitblijven van de-escalatie van de spanningen zal gevolgen hebben. De Europese Raad betreurt het gebrek aan uitvoering door beide partijen van de Overeenkomst over het pad naar normalisering, de uitvoeringsbijlage daarbij en andere overeenkomsten die zijn bereikt in het kader van de door de EU gefaciliteerde dialoog onder leiding van de hoge vertegenwoordiger en gesteund door de speciale vertegenwoordiger van de EU. Hij roept Kosovo en Servië ertoe op deze onverwijd en zonder voorwaarden uit te voeren. Dit omvat ook de oprichting van de vereniging/gemeenschap van gemeenten met een Servische meerderheid. De normalisering van de betrekkingen is een essentiële voorwaarde voor het Europese traject van beide partijen, en beide dreigen belangrijke kansen mis te lopen indien er geen vooruitgang wordt geboekt.
29. De Europese Unie zal nauw blijven samenwerken met de Westelijke Balkan en zijn hervormingsinspanningen op zijn Europees traject blijven ondersteunen.
30. De Europese Raad onderstreept zijn aanhoudende steun voor het bevorderen van een duurzame en blijvende vrede tussen Armenië en Azerbeidzjan op basis van de beginselen erkenning van soevereiniteit, onschendbaarheid van grenzen en territoriale integriteit. De Europese Raad onderstreept dat het belangrijk is de rechten en de veiligheid van de Karabach-Armeniërs te waarborgen, ook van diegenen die naar hun huis willen terugkeren. Hij steunt het in Brussel besproken normalisatieproces en roept de partijen op te goeder trouw samen te werken en dit proces vóór het einde van het jaar af te ronden.
31. De Europese Raad verzoekt de hoge vertegenwoordiger en de Commissie met opties te komen over hoe alle dimensies van de betrekkingen tussen de EU en Armenië het best verbeterd kunnen worden.

* Deze benaming laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet, en is in overeenstemming met Resolutie 1244/1999 van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

32. De Europese Raad hield een strategische bespreking over de situatie in de Sahel. Hij spreekt zijn bezorgdheid uit over de aanhoudende achteruitgang van de veiligheids- en humanitaire situatie in de Sahel, die nog wordt verergerd door politieke instabiliteit. De Europese Raad onderstreept dat de stabiliteit van de Sahel en de ruimere regio, met inbegrip van de naburige kuststaten, van cruciaal belang is voor de veiligheid en welvaart van de mensen die in de Sahel leven en ook voor de EU. De Europese Unie zal de Ecowas blijven ondersteunen en blijft in dialoog met belangrijke partners in de regio. De Europese Raad verzoekt de hoge vertegenwoordiger en de Commissie met opties te komen om het optreden van de EU en de relevante instrumenten af te stemmen op de huidige situatie in de regio. De Europese Raad roept op tot de onmiddellijke vrijlating van president Bazoum en zijn gezin.
-